

Kirkkohallituksen yleiskirje nro 28/2023 8.8.2023

Uusi kirkkolaki ja kirkolliset rakennukset

Uusi kirkkolaki (652/2023) tuli voimaan 1. päivänä heinäkuuta 2023. Tässä yleiskirjeessä kerrotaan uuden kirkkolain 3 luvussa 21–26 §:ssä säädettyistä kirkollisista rakennuksista, niitä koskevasta lupamenettelystä ja suojelusta. Kirkkolaki löytyy finlex.fi -palvelusta osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230652>.

Kirkkolain muutokset

Kirkollisia rakennuksia koskevien päätösten alistamisvelvollisuus kirkkohallitukselle on muuttunut uudessa kirkkolaisissa lupamenettelyksi. Uuden kirkkolain mukaan kirkkovaltuuston on haettava kirkkohallitukselta lupa ennen toimenpiteisiin ryhtymistä, jos asia koskee seuraavia päätöksiä:

- uuden kirkon tai siunauskappelin rakentaminen tai hankkiminen;
- muun kuin kirkollisen rakennuksen muuttaminen kirkoksi tai siunauskappeliiksi;
- suojellun kirkollisen rakennuksen olennainen muuttaminen tai purkaminen taikka sen käyttötarkoituksen muuttaminen sekä
- kirkon käytöstä luopuminen.

Uuden kirkkolain merkittävin muutos kirkollisia rakennuksia koskevissa päätöksissä on, että kirkkohallituksen lupa olennaiseen muuttamiseen, purkamiseen tai käyttötarkoituksen muuttamiseen koskee nyt vain kirkkolaisilla suojeltua kirkollista rakennusta. Aikaisempi alustusmenettely näissä edellä mainituissa asioissa koski kaikkia kirkollisia rakennuksia. Seurakunnan tai seurakuntayhtymän on kuitenkin huomioitava, että lausunto- ja lupamenettely ennen päätöksentekoa säilyy ennallaan vähintään 50 vuotta sitten käyttöön otetun kirkollisen rakennuksen osalta, vaikka asialle ei tarvita kirkkohallituksen lupaa.

Kiinteistöjen luovutuksesta ja vuokrauksesta on tiedotettu Kirkkohallituksen yleiskirjeellä 24/2023.

Tarvittavat lausunnot, luvan hakeminen ja lupapäätös

Ennen asian käsittelyä seurakunnan tai seurakuntayhtymän kirkkovaltuustossa, Museovirastolle on varattava tilaisuus antaa lausunto suunnitelmasta, joka koskee **suojellun tai vähintään 50 vuotta sitten käyttöön otetun kirkollisen rakennuksen** olennaista muuttamista tai purkamista taikka käyttötarkoituksen muuttamista. Jos kirkollinen rakennus sijaitsee Ahvenanmaalla, suunnitelmista tulee pyytää lausunto Museoviraston lisäksi Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta. Vastaavasti rakennuksen sijaitessa saamelaiden kotiseutualueella lausunto pyydetään myös saamelaiskäräjiltä.

Lupa haetaan Kirkkohallitukselta lähettämällä seuraavat päätösasiakirjat kirkkohallituksen kirjaamon sähköpostiin kirkkohallitus@evl.fi:

- ote kirkkovaltuuston pöytäkirjasta;
- päätökseen liitteenä olevat selvitykset ja suunnitelmat, yleensä arkkitehtisuunnitelmat (pääpiirustukset 1:100 mittakaavassa ja työselostus) ja
- suunnitelmista saadut lausunnot, jos kyseessä on suojeltuun kirkolliseen rakennukseen aiotusta muutoksesta tai sen purkamisesta taikka rakennuksen käyttötarkoituksen muuttamisesta.

Kirkkohallituksessa asian valmistelijana toimii yliarkkitehti, joka lähettää asiasta lausuntopyynnön tuomiokapitulille. Tuomiokapitulille varataan neljä viikkoa aikaa antaa lausunto. Lupapäätös tehdään suojellun kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista koskevissa asioissa pääsääntöisesti viikoittain kokoontuvassa virastokollegiossa ja muissa asioissa kerran kuukaudessa kokoontuvassa täysistunnossa. Lupaa myönnettäessä otetaan huomioon kirkollisen rakennuksen suojelun tavoitteet. Lupaan voidaan liittää ehtoja, jotka koskevat rakennuksen sisä- tai ulkoasua, rakennustapaa, materiaaleja tai rakennus- ja korjausmenetelmiä. Lupapäätös lähetetään sähköisesti kirkkohallituksesta seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle sekä Museovirastolle. Seurakunnan tai seurakuntayhtymän on laitettava kirkkohallituksen lupapäätös verkkosivuilleen ja pidettävä sitä sivuillaan vähintään oikaisuvaatimus- tai muutoksenhakuajan. Kirkkohallituksen yleiskirjeellä nro 26/2023 on tiedotettu seurakuntien ja seurakuntayhtymien päätöksistä tiedottamisesta sekä oikaisuvaatimusohjeista ja valitusosoituksista.

Kirkkohallituksen virastokollegion lupaa koskevasta päätöksestä voi tehdä oikaisuvaatimuksen. Jos lupapäätös on käsitelty kirkkohallituksen täysistunnossa, voi siihen hakea muutosta kirkollisvalituksella ainoastaan laillisuusperusteella (ks. valitusperusteet KL 12:3,2). Oikaisuvaatimuksen tai kirkollisvalituksen voi tehdä:

- lupaa hakenut seurakunta tai seurakuntayhtymä ja sen jäsenseurakunta,
- seurakunnan jäsen sekä seurakuntayhtymän jäsenseurakunnan jäsen ja
- Museovirasto, kun kyseessä suojellun kirkollisen rakennuksen olennaista muutosta koskeva päätös

Museovirastolla muutoksenhakuoikeus myös kirkollisen rakennuksen suojelua tai suoje-
lun lakkaamista koskevaan päätökseen.

Kirkkohallituksen luvan lisäksi rakennuksen rakentamiseen, olennaiseen muuttamiseen, käyttötarkoituksen muuttamiseen tai purkamiseen voidaan tarvita nykyisen maankäyttö- ja rakennuslain tai 1.1.2025 voimaan tulevan uuden rakentamislain mukaisia lupia.

Entisellään säilyvät kirkkolain säädökset kirkosta, kirkollisista rakennuksista, olennaisesta muutoksesta ja suojelusta

Jokaisella seurakunnalla tulee edelleen olla kirkko. Kirkkolain uudistuksessa määräys on siirretty kirkkolain puolelta kirkkojärjestykseen (657/2023, KJ 3:52). Kirkon vihkimisestä ja käytöstä säädetään kirkkojärjestyksen 3 luvun 53 §:ssä.

Kirkkolain määritelmä kirkollisista rakennuksista säilyy entisellään. Kirkkolain mukaan kirkollisia rakennuksia ovat kirkot, kellotapulit, siunaus- ja hautakappelit sekä hautausmaalla olevat niihin rinnastettavat rakennukset. Kirkkopihaan, sen ja hautausmaan aitaan ja porttiin sekä sankarihautausmaahan sovelletaan, mitä kirkollisesta rakennuksesta säädetään. Seurakunnan päätöksenteossa tulee huomioida, että kirkkolain mukaisia kirkkoja ovat ne kirkot, joiden rakentamispäätös on vahvistettu rakennuksen rakentamisaikana voimassa olleen kirkkolainsäädännön mukaisesti tai rakennus on myöhemmin määrätty uuden perustettavan seurakunnan kirkoksi. Piispan vihkimä kirkkotila ei yksistään tee rakennuksesta kirkkolain mukaista kirkkoa. Seurakunnalla voi olla jumalanpalveluksia, muuta seurakuntaelämää ja kirkollisia toimituksia varten myös kappeleita, jotka eivät ole kirkkolain mukaisia kirkollisia rakennuksia. Kappeleista on säädetty kirkkojärjestyksen 3 luvun 54 §:ssä.

Seurakunnan ja seurakuntayhtymän tulee selvittää omistamiensa rakennusten rakennushistoriaa sekä suojelua koskevat tiedot ja tallentaa ne kaikilla seurakunnilla käytössä olevaan kiinteistö- ja arvoesinerekisteri Basikseen.

Tulkintakäytäntö olennaisesta muutoksesta ei muutu ja se arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Muutosta pidetään olennaisena, jos korjauksessa kirkollisen rakennuksen ulkonäkö, rakenne tai sisätilan luonne selvästi muuttuu. Myös palauttaminen aikaisempaan asuun voi olla olennainen muutos.

Kirkollisten rakennusten suojeluun ei tullut muutoksia uudessa kirkkolaisessa. Kirkkolain 3 luvun 22 §:n mukaan kirkollisen rakennuksen suojelun tavoitteena on turvata kirkollinen rakennettu kulttuuriympäristö osana kulttuuriperintöä, vaalia kirkollisen rakennuksen ominaisluonnetta ja erityispiirteitä sekä edistää sen kulttuurisesti kestävää hoitoa ja käyttöä. Rakennuksen suojelu käsittää myös sen kiinteän sisustuksen, siihen liittyvät maalaukset ja taideteokset sekä rakennuksen pihapiirin.

Suojeltuja kirkollisia rakennuksia ovat kaikki ennen vuotta 1917 rakennetut kirkkolain mukaiset kirkot, kellotapulit, siunauskappelit ja hautakappelit. Näiden lisäksi Kirkkohallituksen erillispäätöksellä on suojeltu tällä hetkellä 45 kirkkoa, jotka on rakennettu vuoden 1917 jälkeen.

Kirkkohallitus voi määrätä vuoden 1917 jälkeen käyttöön otetun kirkollisen rakennuksen suojeltavaksi, jos suojelu on perusteltua rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan tai erityisten ympäristöarvojen kannalta. Kirkkohallitus päättää suojelusta omasta, seurakunnan, tuomiokapitulin tai Museoviraston aloitteesta.

Kirkkolain säädökset kirkollisen rakennuksen suojelun lakkaamisesta, valvonnasta ja kustannuksista säilyvät ennallaan. Uudessa kirkkolaisessa niistä säädetään 3 luvun 24–26 §:ssä.

Kirkkohallitus voi päättää kirkollisen rakennuksen suojelun lakkaamisesta, jos:

- rakennus on sillä tavoin vahingoittunut, ettei sitä voida saattaa ennalleen
- seurakunnalla on useita kirkollisia rakennuksia eikä sillä ole tarvetta toiminnassaan enää käyttää omistamaansa suojeltua kirkollista rakennusta tai
- rakennuksen suojeleminen ei ole muusta erityisestä syystä enää perusteltua.

Kirkkohallituksen on ennen kirkollisen rakennuksen suojelun lakkaamista koskevan päätöksen tekemistä varattava Museovirastolle ja Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle tai saamelaiskäräjille tilaisuus antaa asiassa lausunto. Kirkkohallituksen päätöksestä tulee viipymättä ilmoittaa asianomaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sekä kirkollisen rakennuksen sijaintikunnalle.

Kirkkohallituksen, tuomiokapitulin tai Museoviraston määräämällä tarkastajalla on oikeus päästä kirkolliseen rakennukseen sen suojelua koskevan asian vireille panemisen tai suojelun noudattamisen ja soveltamisen kannalta tarpeellisten tarkastusten ja tutkimusten suorittamiseksi. Kirkkohallitus voi kieltää kirkollisessa rakennuksessa tehtävän muutos- tai korjaustyön, jos:

- toimenpiteeseen ei ole saatu kirkkolain mukaista lupaa tai
- rakennuksen suojelemiseksi on tehty aloite

Kieltoa koskeva päätös voidaan panna täytäntöön valituksesta huolimatta.

Seurakuntaa, joka ei voi toiminnassaan käyttää omistamaansa suojeltua kirkollista rakennusta tai saada siitä muuten kohtuullista hyötyä, ei voida velvoittaa sellaisiin suojelutoimenpiteisiin, joista aiheutuvat kustannukset ovat ilmeisessä epäsuhteessa siihen, mitä seurakunta voi osoittaa kaikkien kirkollisten rakennustensa hoitoon ja kunnostamiseen.

Lisätietoja antaa yliarkkitehti Edla Mäkelä sähköpostitse edla.e.makela@evl.fi.

Kirkkohallitus

Pekka Huokuna
kansliapäällikkö

Pirjo Pihlaja
kirkkoneuvos

ISSN 1797-0326